

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

№ 8/4

Пленумът на Върховния съд на Народна Република България
в съдебно заседание на 24 и 28 юни 1971 година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: А. Велев.

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛИ: М. Маринов.

К. Константинов.

ПРЕДСЕДАТЕЛИ

НА ОТДЕЛЕНИЯ: полк. Н. Таков.

Н. Ралев.

Хр. Георгиев.

С. Манчев.

Хр. Бамбалски.

М. Теодосиев.

Ив. Войводов.

Ч Л Е Н О В Е:

полк. Ст. Иохнев.

Р. Стефанов.

Д. Златинов.

В. Манчев.

К. Христов.

Ал. Котев.

Ек. Биолчева.

П. Марев.

Ем. Михайлов.

Н. Длъгачев.

Н. Бонева.

Хр. Ганков.

П. Банков.

В. Цоцовски.

Д. Стоинов.

З. Златаров.

Б. Петров.

Л. Михайлов.

Л. Атанасов.

Д. Пенчев.

Г. Токев.

В. Очков.

Ан. Денчев.

К. Микренски.

М. Аврамов.

С. Розанис.

М. Менов.

Ив. Палазов.

Д. Дамьянов.

Ен. Енчев.

Н. Иванов.

Ив. Апостолов.

при секретаря Р. Павлова и зам. главния прокурор Генерал-лейтенант Димитър Капитанов, изслуша докладваното от председателя на отделение полковник Н. Таков н.д. № 7/1971 година на Пленума на съда за обобщаване съдебната практика по някои въпроси относно

делата за престъпленията по чл.чл.101,279,280,281 и 386 НК.

Излизането от страната или влизането в нея без надлежно разрешение на властта, както и незавръщането в определения срок са посегателство върху реда на управлението. Особено общественоопасни са тези престъпления когато се извършват с предателска цел.

От направените проверки на решените дела за тези престъпления през 1970 година и обобщаването на съдебната практика по тях, Пленумът на Върховния съд констатира, че съдилищата в основни линии правилно прилагат закона и наказанията определят в съответствие с обществената опасност на деянията и извършителите им. Съдийте активно участвуват в разкриване причините за тези престъпления и в разясняване на закона.

Наред с това има и случаи когато престъпленията се квалифицират неправилно и се допускат отклонения при определяне на наказанията.

І. ПО КВАЛИФИКАЦИЯТА НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА.

1. В чл.101, ал.І НК е даден съставът на престъпление против НРБ. За да е на лице това престъпление необходимо е да е извършено от български гражданин с предателска цел. Предателската цел може да е насочена не само срещу външната, но и вътрешната безопасност на страната. Важно е деецът при напускането да е имал намерение да се постави в услуга на чужда държава или чужда организация, за да им служи във вреда на НРБ.

Напускането на страната може да е извършено с разрешение на надлежните органи на властта или без разрешение. Не е необходимо то да е извършено с намерение завинаги да напусне страната.

Отказ да се върне в страната с предателска цел е на лице, както когато деецът е излязъл от страната с разрешение, така и когато е излязъл без разрешение, щом откаже да се върне с такава цел независимо от това дали му е съобщено да се върне или не.

Ако обаче, деецът извърши престъплението, което си е поставил за цел той отговаря и за това престъпление — примерно, шпионаж и др., в реална съвкупност с престъплението по чл.101 НК.

По ал. II на този текст е предвидено квалифицирано престъпление, субект на което може да бъде само военнослужещ. Поради това гражданско лице не може да бъде извършител, подбудител или помагач към него. За подбудителство или помагачество гражданското лице отговаря наказателно по чл. 101 ал. I НК.

2. Престъплението по чл. 279 НК е влизането или излизането през границата на страната без надлежно разрешение на властта или с разрешение, но не през определените за това места.

Някои от съдилищата, а така също и ВС в отделни решения тълкувайки стеснително закона неправилно приемаха, че за да има извършен опит за преминаване на границата без надлежно разрешение, необходимо е деецът да е навлязъл в граничната зона или граничната ивица.

За отстраняване на тази неправилна практика Върховният съд ОСНК излезе с решение № 47/69 година в което изрично е указано, че опитът към престъплението по чл. 279 НК не следва да се свързва с навлизането в граничната зона или граничната ивица. Граничната зона и граничната ивица установени по административен ред за по-ефективна защита на държавната граница не са юридически критерии за отграничаване приготвянето от опита към това престъпление. Дали деецът е навлязъл в граничната зона или ивица, или не, е без значение при определяне стадия на престъплението. Още повече, че граничната зона не е установена за цялата държавна граница. За това изпълнението на престъплението може да започне и преди деецът да е достигнал граничната зона или граничната ивица и обратно приготвянето към престъплението да се извърши в граничната зона или граничната ивица.

Неправилно обаче, с решението се приема, че опит за преминаване на границата има щом деецът е тръгнал и непосредствено се насочил към нейното преминаване, независимо от това дали е започнал да преодолява надлежния контрол или установените от властта за нейната по-ефективна защита мерки и препятствия. За да е налице опит към престъплението по чл. 279 НК необходимо е деецът непосредствено да е започнал преодоляването и на надлежния контрол за преминаване на границата или установените от властта специални мерки и препятствия. Ако липсват тези признаци престъплението е в стадия на приготвяне. Въпросът е фактически и се решава конкретно с

оглед законните признаци на приготвянето и опита преценени във връзка със състава на чл.279 НК. При това приготвянето към престъплението не е задължителен стадий. Престъплението може да бъде извършено и без да са били необходими подготвителни действия.

С оглед на изложеното решение № 47/969 година на ОСНК следва да се отмени.

На лице е опит за преминаване на държавната граница и тогава, когато деецът без надлежно разрешение с намерение да се прехвърли на чужд кораб, напусне български кораб и навлезе в наши териториални или международни води. Това е така защото корабът се счита за българска територия, независимо в какви води в момента се е намирал.

3. В отделни случаи съдилищата допускат грешки и във връзка с приложението на чл.17, ал.III и чл.18, ал.III НК, т.е. кога при приготвянето и опита има доброволен отказ от извършване или довършване на престъплението.

По смисъла на тези разпоредби, приготвянето и опита към престъпление не се наказват, когато деецът по собствени подбуди се е отказал да извърши или довърши престъплението. А отказ по собствени подбуди е на лице, когато деецът има възможност да извърши или довърши престъплението и той доброволно се откаже. Затова, ако деецът приготвявайки се за бягство през граница е бил заплашен реално и непосредствено от разкриване или залавяне което прави неосъществимо престъплението и той се откаже от извършването му не е на лице доброволен отказ. Няма да има също така доброволен отказ от довършване на престъплението, когато деецът започвайки изпълнителното деяние, е бил заплашен непосредствено от разкриване или залавяне или се е натъкнал на пречки, примерно- специалните съоръжения на границата, охраната и др., които са го принудили да се откаже от довършването на престъплението. Ако обаче, деецът не е бил изправен непосредствено пред таква заплаха или такива пречки и е могъл да извърши или довърши престъплението, но се е отказал, примерно поради страх от наказателна отговорност, природни стихии и др., на лице е доброволен отказ.

При отлагане извършването или довършването на престъп-

лението, с оглед да изчака по-благоприятна обстановка или поради други причини, липсва отказ от приготвяне или опит към престъплението.

4. Чл.386 НК третира състава на престъплението отклонение от военна служба чрез напускане пределите на страната без надлежно разрешение на властта или незавръщане в определения срок. При квалификацията на тези деяния в отделни случаи военните съдилища нееднакво прилагат закона, което наложи ОСНК на ВС на НРБ да излезе с тълкувателно решение.

Престъплението по чл.386 НК е квалифицирано отклонение от военна служба. В квалифициращо обстоятелство обуславящо по-тежка наказателна отговорност е възведен начинът на отклонението, а именно когато военнослужещият се отклони от военна служба, като напусне пределите на страната без надлежно разрешение на властта. Затова, ако военнослужещият се отклони от военна служба с намерение да напусне пределите на страната без надлежно разрешение на властта, но не е пристъпил към преминаване на границата, а само се е подготвял за това следва да отговаря не за опит към престъплението по чл.386 ал.І НК, а за приготвяне по ал.ІІ, ако отклонението не се наказва по-тежко. Ако освен отклонението деецът е извършил и други подготвителни действия за напускане пределите на страната, независимо, че отклонението се наказва по-тежко, той следва да отговаря и за приготвяне за преминаване на границата. За да е на лице опит към квалифицирано отклонение от военна служба не е достатъчно, следователно военнослужещият само да се е отклонил, а е нужно да е започнал осъществяването на квалифициращия елемент, в случая напускането пределите на страната без надлежно разрешение на органите на властта.

С оглед на изложеното решение № 71/968 година на ОСНК следва да се отмени.

5. Военнослужещ излязъл по законен ред в чужда държава или с военна част, ако той не се завърне в определения срок в страната извършва престъпление по чл.386, ал.І НК. Ако обаче, избягва от частта в друга държава преди да е изтекъл срока за завръщането, той следва да отговаря за отклонение от военна служба в зависимост от намерението му и срока на отклонението.

Гражданските лица могат да бъдат само помагачи и подбуди-

тели към това престъпление. Затова ако военнослужещ премине границата с гражданско лице деянието относно последния следва да се квалифицира по чл. 279 НК. Ако обаче, гражданското лице подпомогне или подбуди военнослужещ към това престъпление, то следва да бъде наказано съответно и за това престъпление.

6. Влизането в страната и излизането от нея без разрешение на органите на властта може да бъде извършено и при условията на продължавано престъпление. В това отношение важат дадените указания в тълкувателно решение № 3/1971 година на ОСНК за продължаваното престъпление.

II. ПО НАКАЗАТЕЛНАТА ПРАКТИКА.

Важна роля в борбата срещу този род престъпност играе правилното и справедливо определено наказание.

1. В основни линии съдилищата спазват принципа за индивидуализацията на наказанията и по-начало ще са съобразени с обществената опасност на деянията и извършителите им. Наказанието лишаване от свобода обаче, се занижава в редица случаи относно инициаторите, организаторите и др. при групово извършените престъпления или когато са извършени от рецидивисти или опасни рецидивисти. Наказанията и тогава са определяни при смекчаващи обстоятелства под средния предел на предвиденото в закона наказание. А това е неправилно и не е в съответствие с изразената в закона наказателна политика за борба срещу този род престъпност, особено като се има предвид, че в голямото си мнозинство опитите и бягствата се извършват групово и че близо половината от осъдените през 1970 година са рецидивисти-осъждани за подобни деяния или други криминални престъпления. Не всякога се установяват и преценяват правилно подбудите за извършване на престъпленията и други обстоятелства от съществено значение за размера на наказанията, което е довело също до занижаване на наказанията. В тази насока следва да се повиши вискателността.

2. В случаите когато за извършеното престъпление се предвижда кумулативно наказание лишаване от свобода и глоба, глобата е определяна без размерът да е съобразяван с имотното състояние, доходите и семейните задължения на дееца, както и разпоред-

бите на глава V НК. Налогани са глоби в завишени размери, които Върховният съд е намалявал.

За престъпленията по чл.279 НК съдилищата почти не прилагат наказанието задължително заселване без лишаване от свобода. Установяването обаче, на осъдения в досегашното му местоживееие или в друго населено място за срок определен в чл.48 НК придружено с подходяща доброволно избрана или принудителна работа също може да въздействува върху него възпитателно, особено в случаите на рецидив. Ето защо, съдилищата следва да прилагат и тази мярка когато е наложително.

Чл.279 ал.II НК дава възможност за престъплението по ал.I да се налага на виновния вместо глоба конфискация на част или на цялото имущество. Конфискацията обаче, също не се прилага. Тя следва да се прилага, като съдът се ръководи от разпоредбата на чл.57 ал.I НК. Размерът на конфискацията в случая не е ограничен, затова тя може да надминава максимално предвидената глоба за това деяние.

III. ПО РАЗКРИВАНЕ ПРИЧИНИТЕ НА ТЕЗИ ПРЕСТЪПЛЕНИЯ И ПО ПРЕВАНТИВНАТА ДЕЙНОСТ.

Съгласно чл.3 ал.II от ЗУС при разглеждане на делата съдът е длъжен да изследва причините на престъпленията и другите правонарушения, както и условията, способстващи за извършването им и да съдействува за тяхното премахване. Това помага за все по-целенасочена и успешна борба с този вид престъпност по пътя на профилактиката и наказателната репресия. Разкриването на причините е важна предпоставка и за правилната оценка на обществената опасност на деянието и дееца, за правилното определяне на наказанието.

Съдилищата не всякога се съобразяват с това важно изискване на закона. При значителен брой престъпления причините са останали неразкрити или въобще няма направени констатации за тях в мотивите на присъдата. А за други причините са неправилно или непълно отразени. Само по една сравнително не голяма част от престъпленията причините и благоприятстващите ги условия са посочени относително пълно и точно.

Положителна страна в дейността на съдилищата е, че те правят периодически обобщения на отражението на буржоазната пропаган-

да и идеологическа диверсия на империализма и провеждат разяснителна дейност сред населението и специално сред младежта.

Недостатъчно обаче, съдилищата съгласуват превантивните мероприятия с останалите държавни органи и обществени организации.

Анализът и обобщаването на причините по-нататък показват, че голяма част от тях се извършват от рецидивисти-осъждани за такива или други криминални престъпления и че те обикновено са инициатори, подбудители и организатори на групите за бягства през граница.

Това налага да се засили в тази насока изискателността не само при определяне на наказанията, но и в превантивната дейност.

С цел да се повиши ефективността на цялостната дейност на съдилищата и засили борбата срещу тези престъпления, Пленумът на Върховния съд на основание чл.18 от ЗУС намира, че следва да се дадат следните указания:

І. ПО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЗАКОНА.

1. За състава на престъплението по чл.101 НК е необходимо деянието да е извършено от български гражданин с предателска цел. Напускането на страната може да не е извършено с намерение за винаги да не се завърне. То може да е извършено с разрешение на органите на властта или без разрешение.

Отказът да се върне в страната с предателска цел е на лице както когато деецът е излязъл с разрешение на органите на властта, така и без разрешение щом откаже да се върне с предателска цел, независимо от това дали му е съобщено, че трябва да се върне или не.

По ал.ІІ престъплението е квалифицирано когато е извършено от военнослужещ. Гражданските лица за подбудителство или помагачество на военнослужещ да извърши такова престъпление отговарят по ал.І за подбудителство или помагачество.

2. За да е на лице опит към престъпление по чл.279 НК необходимо е деецът насочвайки се непосредствено към преминаване на границата да е започнал да преодолява надлежния контрол или установените от властта за по-ефикасна защита на границата мерки и препятствия.

Опит към престъплението е възможен и преди деецът да е

навлязъл в граничната зона или граничната ивица. Въпросът е фактически и се решава конкретно с оглед законните признаци на приготвянето и опита посочени в чл.17 и чл.18 НК преценени във връзка със състава на чл.279 НК.

3. Не е на лице доброволен отказ от извършване на престъплението ако деецът приготвяйки се за бягство през граница се откаже от извършването му поради непосредствена заплаха от разкриване или залавяне.

Не е на лице доброволен отказ от довършване на престъплението когато деецът начевайки изпълнителното деяние се откаже от довършването му поради непосредствена заплаха от разкриване или залавяне, или се натъкне на пречки, например, специалните съоръжения на границата, охраната и др.които правят невъзможно довършването на престъплението.

При отлагане извършването или довършването на престъплението липсва отказ от приготвяне или опит към престъплението.

4. Ако военнослужещ се отклони от военна служба с намерение да напусне пределите на страната без съответно разрешение на органите на властта, но не е пристъпил към преминаване на границата, а само се подготвял за това следва да отговаря не за опит към престъплението по чл.386 ал.І НК, а за приготвяне по ал.ІІ ако отклонението не се наказва по-тежко. Ако освен отклонението деецът е извършил и други подготвителни действия към това престъпление независимо, че отклонението се наказва по-тежко деецът отговаря и за престъпление по ал.ІІ.

5. Ако военнослужещият който излязъл по законен ред в чужда държава не се завърне в определения срок носи наказателна отговорност по чл.386 ал.І НК. Ако обаче, преди да е изтекъл този срок той избяга в друга държава следва да носи наказателна отговорност за отклонение в зависимост от намерението му и срока на отклонението.

6. Влизането в страната или излизането от нея без разрешение от надлежните органи на властта може да бъде извършено и при условията на продължавано престъпление.

Отменява решение № 47/1969 година и решение № 71/1968 година на ОСНК.

II. ПО НАКАЗАТЕЛНАТА ПРАКТИКА.

1. Обръща внимание на съдилищата да засилят възискателността при определяне на наказанията за престъпленията по чл. чл.279,280,281 и 386 НК, като се съобразяват с повишената обществена опасност на деянията и тяхните извършители, особено когато са извършени от рецидивисти или групово.

2. За по-ефективно въздействие на наказанието върху извършителите на престъпленията по чл.279 НК съдилищата следва да прилагат когато е наложително и наказанието задължително за селване без лишаване от свобода, както и конфискация на част или цялото имущество на виновния.

III. ПО ПРЕВАНТИВНАТА ДЕЙНОСТ И ИЗСЛЕДВАНЕ ПРИЧИНИТЕ ЗА ПРЕСТЪПЛЕНИЯТА.

При решаването на конкретните дела съдилищата да изследват и разкриват по-пълно причините и условията, които благоприятствуват бягствата през граница, да обсъждат тези въпроси в мотивите на присъдите и дават оценка на отражението им върху обществената опасност на деянието и дееца, което е от съществено значение за правилното определяне на наказанието и за по-успешна превантивна дейност.

Основна насока в борбата срещу този род престъпност трябва да бъде ранната профилактика и комунистическо възпитание на младото поколение. Необходим е комплексен подход и съгласуване на превантивната дейност между съда, прокуратурата, другите държавни органи и обществени организации при прилагането мерките от идейно-възпитателен и превантивен характер. Да се обърне особено внимание на рецидивизма, като една от най-опасните форми на престъпността.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/А. Велев/.

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛИ:

/М. МАНДОВ/.

/К. Константинов/.

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА
ОТДЕЛЕНИЯ: 1.

/
2.

/
3.

/
4.

/
5.

6.

/
7.

Ч Л Е Н О В Е : /

1. 17.

2. 18.

3. 19.

4. 20.

5. 21.

6. 22.

7. 23.

8. 24.

9. 25.

10. 26.

-12.

11.

27.

12.

28.

13.

29.

14.

30.

15.

31.

16.

32.

PM.